

Norges Jeger-
og Fiskerforbund

Den Norske Turistforening

Olje- og energidepartementet

Vår ref:

Deres ref:

Hvalstad, den: 18.04.2024

EUs fornybardirektiv - høringsinnspill

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) og Den Norske Turistforening (DNT) viser til høring vedrørende EUs fornybardirektiv (Europa-parlamentets og Rådet direktiv (EU) 2023/2413).

I forbindelse med høringen om forslagene i RepowerEU, ga NJFF og DNT hver for seg uttrykk for at vi så det som positivt at EU ønsket å styrke målsettingene om andelen fornybar energi, og uttrykte støtte til behovet for energieffektivisering og en overgang til fornybare energikilder for å møte klimautfordringene. Samtidig understreket vi at forslagene om effektivisering av prosesser for rask utbygging av fornybar energi mm, ville kunne medføre uheldige innstramminger i våre konsesjonsprosesser. Endringene ville kunne medføre svekkede muligheter for å finne løsninger som bidrar til å møte klimautfordringene og samtidig bidrar til å stanse tapet av natur. NJFF og DNT vil understreke at dette må være en forutsetning for vår framtidige utbygging av fornybar energi. Konsesjonsprosesser som sikrer ivaretagelse av natur, som baserer seg på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag og som sikrer medvirkning og involvering må fortsatt legges til grunn.

Fornybardirektivet som nå er lagt fram for høring, er i stor grad i tråd med forslagene som lå i RepowerEU når det gjelder krav om kortere saksbehandlingstider, valg av områder for utbygging av ny fornybar energi mm. NJFF og DNT støtter fortsatt målet om en høyere andel fornybar energi, og vil understreke behovet for å styrke satsingen på energieffektivisering for å nå målene. Like viktig som å finne fram til områder som kan være aktuelle for utbygging av ny energi, er å klart definere områder hvor det ikke skal etableres vindkraft, bakkeanlegg for sol mm.

I klimameldingen (Meld. St. 26 (2022 – 2023) Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn) heter det blant annet om sammenhengen mellom klimaendringer og tap av natur:

«Klimaendringenes virkninger på naturen er mer alvorlige og omfattende enn tidligere antatt. Både arter og naturtyper påvirkes negativt. Økosystemenes økologiske tilstand, og dermed også økosystemtjenestene naturen leverer, svekkes. Naturindeksen for Norge, som måler tilstanden til naturmangfoldet, viser at klimaendringer er en viktig negativ påvirkningsfaktor for naturmangfoldet i havet, i sjøen langs kysten og på fjellet.

Tap og forringelse av natur forsterker virkninger av klimaendringene, som for eksempel tørke og flom. Tap av leveområder som følge av arealinngrep er i dag den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge, og klimaendringene virker ofte som en tilleggsbelastning og forsterker negative konsekvenser av arealinngrep og andre naturinngrep. Naturens sårbarhet i møte med et klima i endring kan forsterkes ved at menneskelig påvirkning, blant annet gjennom arealbruk og forurensning, reduserer artenes og økosystemenes evne til å tåle klimaendringene.»

Både FNs klima- og FNs naturpanel er klare på at disse utfordringene må sees i sammenheng og at det handler om å finne gode løsninger som ivaretar begge hensynene.

Norge har allerede en av de høyeste fornybarandelene i Europa. Norge har vært tidlig ute i denne forbindelse og har følgelig også allerede bygget ned betydelige arealer av norsk natur for utvikling av særlig vann- og vindkraft. NJFF og DNT mener derfor at en ytterligere økning av Norges fornybarandel ikke kan skje med ytterligere nedbygging av norsk natur.

Denne sammenhengen understreker at videre utbygging av fornybar energi må skje på en måte som ivaretar naturen bedre enn vi har gjort så langt. Det taler for å bygge vindkraft på land og bakkeanlegg for solkraft på grå arealer.

Forslag om å legge til rette for og stimulere til bruk av solenergi både i private og offentlige bygg, herunder boliger og fritidshus, er tiltak som bør støttes. Det vil bidra til å redusere forbruket og frigjøre energi til andre formål. Også i Norge vil dette være grep som bør følges opp i tillegg til at oppgraderinger av eldre vannkraftutbygginger må prioriteres. NJFF og DNT støtter også satsingen på havvind, men forutsetter at dette gjøres på en måte som ivaretar hensyn til naturmangfoldet.

Tidsfrister og akselerasjonsområder

EUs forslag om tidsfrister for konsesjonsbehandling og utvelgelse av såkalte akselerasjonsområder for utbygging av fornybar kraft, vil innebære betydelige endringer i forhold til dagens system i Norge. Erfaringene fra blant annet prosessen rundt nasjonal ramme for vindkraft, viser at dette vil kunne skape betydelige konflikter. NVE har i sitt hørings svar av 26.02.2024 gitt noen vurderinger rundt dette som NJFF og DNT støtter helt opp om.

Blant annet at kravene om kortere tidsfrister og utpeking av akselerasjonsområder "(...) vil innebære en stor endring i konsesjonsbehandlingsprosessen", og at det tar tid å behandle slike saker uavhengig av om de ligger i et akselerasjonsområde eller ei. NVE påpeker at mye av tidsbruken i konsesjonsbehandlingen i Norge er "(...) velbegrunnede krav om saksbehandling, utredninger og høringer" og at kravene til grundige demokratiske prosesser og faglige vurderinger er nødvendig for å sikre kvaliteten på NVEs vedtak i saker med store interessemotsetninger. Vi støtter konsesjonsmyndigheten når de skriver at "*Kravene er også sett som vesentlige for å sikre tillit og legitimitet til de beslutninger som fattes.*"

Konsesjonsprosesser for videre utbygging av fornybar kraft må fortsatt basere seg på best mulig kunnskapsgrunnlag og prosesser som sikrer gode muligheter for involvering og medvirkning. Der kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt må det være rom for å gjøre nødvendige undersøkelser og innhente nødvendig kunnskap. God kvalitet i saksbehandlingen av energiutbygginger må være et krav som myndighetene må sikre også for framtiden, både faglig sett og med tanke på medvirkning.

NJFF og DNT har ved flere anledninger tatt til orde for at bygging av anlegg for fornybar energi som vindkraft på land og bakkeanlegg for solkraft, må lokaliseres til grå arealer. Vi foreslår derfor at det åpnes for å utarbeide regionale eller interkommunale planer for vindkraft og bakkeanlegg for sol på

grå arealer med mulighet for noe hurtigere saksbehandling enn ordinær konsesjonsprosess. Videre bør det utredes mulige insentiver for å gjøre fornybarutbygging i grå areal lønnsomt.

En slik løsning vil både bidra til å nå målene om tilgang på mer fornybar energi og samtidig ivareta hensynet til natur. Det legger til rette for valg av bærekraftige løsninger som tar nødvendige hensyn til naturmiljøet og bidrar til å stanse tap av natur. Kombineres dette med muligheter for energimyndighetene til å gi tidlig avslag for planer/prosjekter og krav til lokalisering og rammer for konsesjonsbehandling, vil dette bidra til å få ned saksbehandlingstidene og til at NVE kan kanalisere sine ressurser inn mot prosjekter som med stor sannsynlighet vil realiseres og bidra raskere med mer fornybar energi. Akselerasjonsområder bør altså legges til grå arealer og videre utbygging av fornybar energi bør skje her.

Videre vil NJFF og DNT viser til høringsuttalelsen fra Advokatforeningen av 27.03.2024 vedrørende bygging av mer fornybar energi, og hvor det kan være aktuelt å forenkle og effektivisere søknadsprosesser:

«Advokatforeningen støtter på generelt grunnlag at søknadsprosesser for etablering av fornybar energi forenkles og effektiviseres. Dette gjelder særlig i såkalte grå områder hvor naturverdiene allerede er ødelagt. Advokatforeningen støtter imidlertid ikke å legge opp til ordninger med reduserte krav til konsekvensutredning for prosjekter som bygges ut i natur. Advokatforeningen mener det vil kunne gjøre «vondt verre» i forhold til de utfordringene verden står ovenfor.»

Dette er i tråd med hva NJFF og DNT mener kan legges til grunn både for å peke ut områder for produksjon av fornybar energi hvor det kan vurderes kort tid for konsesjonsbehandling, det vil si områder i såkalte grå arealer. For øvrig vil NJFF og DNT understøtte at vi ikke støtter en generell nedkorting av saksbehandlingstid som kan medføre at vi ikke ivaretar krav til oppdatert faglig grunnlag, gjennomføring av nødvendige konsekvensutredninger og muligheter for god involvering og deltakelse må kunne gjennomføres på en forsvarlig og god måte.

Fornybardirektivet og områderegulering av vindkraft

Erfaringene fra prosessen med nasjonal ramme for vindkraft på land viste både at dette skaper betydelige konflikter. Hensynet til lokal motstand og at natur må vike bidrar til betydelige konflikter som faktisk kan sette alle prosesser på vent. Krav til oppdatert faglig grunnlag, gjennomføring av nødvendige konsekvensutredninger og muligheter for god involvering og deltakelse må derfor kunne gjennomføres på en forsvarlig og god måte.

Både energimeldingen (Meld. St. (2020-2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser), tilleggsmeldingen (Meld. St. 11 (2021-2022)) og Stortingets behandling av disse og en rekke representantforslag våren 2022, la betydelig vekt på nettopp synet til lokalbefolkningen/kommunene i tilknytning til vindkraftutbygging på land.

Konfliktene rundt nasjonal ramme og ønsket om en omfattende satsing på vindkraft på land, resulterte også med at kommunene fikk en rolle i konsesjonsprosessen for vindkraft på land der de skal foreta en områderegulering av det aktuelle området for lokalisering av vindkraftanlegg. Gjennom de parallelle prosessene som da skal finne sted gjennom NVE og kommunene, avklares det om konsesjonsprosessene skal stanses eller gjennomføres med tanke på å etablere vindkraftverk. I praksis gir denne lovendringen der prosessen både skal skje i henhold til energiloven, og plan- og bygningsloven at kommunene har en vetorett dersom de ikke ønsker etablering av vindkraftverk.

NJFF og DNT stiller spørsmål ved hvordan forslagene i EUs fornybardirektiv vil stille seg i forhold til endringene i plan- og bygningsloven om kommunene og områderegulering i vindkraftsaker, samt hvordan dette vil påvirke øvrige saksbehandlingsregler om blant annet medvirkning og klageadgang i plan- og bygningsloven, forvaltningsloven og energiloven.

Gode, involverende prosesser med tilhørende utredninger og framskaffelse av et oppdatert og godt faglig kunnskapsgrunnlag må legges til grunn også for all videre arealbruk, herunder energiutbygging. Det er viktig at de grunnleggende rammene vi har lagt i Norge for konsesjonsprosessene videreutvikles til å håndtere utfordringene innenfor energi og natur også for framtiden. Valg av snarveier og levetvinte løsninger nå, vil kunne forsterke utfordringene i årene framover. Det har vi ikke råd til.

Behov for tidlig avslag

Tidlig avslag for kraftprosjekter i områder der det ikke bør bygges ut mer fornybar energi, vil kunne effektivisere energimyndighetenes arbeid med konsesjonssøknader. I dag brukes det for mye tid og ressurser på å håndtere søknader som burde vært gjenstand for tidlig avslag. NJFF og DNT har etterlyst en hjemmel for tidlig avslag ved en rekke anledninger, og vil igjen understreke at dette må på plass.

Plan og konsesjonssystemet i Norge mangler fortsatt klare mekanismer og juridisk forankring for tidlig avslag av svært konfliktfylte prosjekt, selv om NVE har etterspurt dette lenge og Stortinget har vedtatt at dette skal utarbeides¹. Et viktig skritt for å sikre at viktige natur- og friluftslivsområder blir ivarettatt er derfor at det etableres kriterier for å vurdere og grovsortere hvilke områder som er uegnet for kraftutbygging. Dette vil bidra til raskere og mer ryddige prosesser, lavere kostnader og mindre konflikt. I tillegg vil en liste med ufravikelige krav bidra til å styrke konsekvensutredningsprosessen ved at det blir tydelig og forutsigbart for søkerne hvilke konsekvenser som ikke er akseptable i norsk natur og som vektlegges ved vurdering av konsesjonstildeling.

NVE må få hjemmel til å gi tidlig avslag til prosjekter som planlegges i “no-go areas” eller åpenbart ikke vil kunne gjennomføres fordi de er for konfliktfulle på et tidligere stadium enn det de kan i dag. Dette vil føre til mer effektiv saksbehandling og ressursbruk.

NJFF og DNT er imot bygging av vindkraft i natur på land. Dersom det likevel skulle bli aktuelt å vurdere bygging av vindkraftanlegg utenom grå arealer, har vi har sammen med flere andre natur- og friluftslivsorganisasjoner pekt ut noen områder som bør inngå i en liste for å gi tidlig avslag i konsesjonsprosessene²:

- Verneområder og INON-områder med bufferzoner.
- Store sammenhengende naturområder med urørt preg, truede naturtyper, nasjonalt og regionalt viktige friluftslivsområder, og utvalgte naturtyper og kulturlandskap.
- IBA-områder, viktige leveområder og trekkområder for ansvarsarter, truede og prioriterte arter som blant annet villrein.
- Myr og annen våtmark, torvmark og karbonrik skog.

Behov for EØS-tilpasninger

NJFF og DNT støtter NVEs vurderinger om at det vil være behov for tilpasninger til norske forhold dersom direktivet vurderes som EØS-relevant.

¹ Vindkraft på land - Meld. St. 28 (2019–2020)

² Fellesinnspill til Energi- og miljøkomiteen om friluftsliv-, natur- og miljøkriterier for tidlig avslag for vindkraft på land (16.05.2023). Fellesbrev fra Norges Naturvernforbund, DNT, WWF, Sabima, Birdlife, Norsk Friluftsliv og NJFF.

Dersom fornybardirektivet er EØS-relevant, må norske myndigheter sikre unntak for Norge slik at vi verken må bygge ned norsk natur eller får dårligere konsesjonsprosesser, samt at vi får muligheter for at vi kan opprettholde strengere nasjonale regelverk på disse områdene.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Siri Parmann". The signature is fluid and cursive, with the first name "Siri" being more prominent.

Siri Parmann
Fagsjef
Norges Jeger- og Fiskerforbund

Siren Juliussen /sign/
Rådgiver, energi og naturforvaltning
Den Norske Turistforening